

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน
ของแม่ในเขตภาคกลางตอนล่าง

ภัทรพร ชูประพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
สาขาวิชาเอกการพยาบาลสาธารณสุข
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2557

Copyright by Mahidol University

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนของแม่ในเขตภาคกลางตอนล่าง

FACTORS INFLUENCING EXCLUSIVE BREASTFEEDING WITHIN A 6 MONTHS' PERIOD AMONG MOTHERS IN SOUTH CENTRAL REGION OF THAILAND

ภัทรพร ชูประพันธ์ 5336175 PPH/M

วท.ม.(สาธารณสุขศาสตร) สาขาวิชาเอกการพยาบาลสาธารณสุข

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : วิชา เทียงธรรม, ศ.ค.(การพยาบาลสาธารณสุข)

ปานัน พิษขัญญู, Ph.D. (NURSING)

บทคัดย่อ

นมแม่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงสุดและเหมาะสมสำหรับลูกมากที่สุด ประเทศไทยมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่ำที่สุดในทวีปเอเชียและเป็นอันดับที่ 3 จากสุดท้ายของโลก การวิจัยนี้เป็นแบบภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ และปัจจัยทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนของแม่ในเขตภาคกลางตอนล่าง โดยใช้กรอบแนวคิด PRECEDE- PROCEED framework กลุ่มตัวอย่าง 380 คน เป็นแม่ที่มีบุตรอายุ 6 เดือนถึง 1 ปี เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพานบุตรมารับบริการคลินิกสุขภาพเด็กดีของโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ชนิดตอบด้วยตัวเอง หากความสัมพันธ์ด้วยสถิติ Chi-square และปัจจัยทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน ด้วยสถิติการถดถอยพหุโลจิสติก

ผลการศึกษา พบแม่ร้อยละ 15.8 เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวครบ 6 เดือน อีกร้อยละ 84.2 เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวไม่ครบ 6 เดือน เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ พบ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาหยุดงาน เพื่อเลี้ยงบุตรหลังคลอด ความรู้ ประสบการณ์ทัศนคติ อุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และเข้าถึงบริการสาธารณสุข มีความสัมพันธ์ต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ p -value < 0.05 ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริม ส่วนปัจจัยทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวจนครบ 6 เดือน คือ แม่ อายุมากกว่า 26 ปี (adj. OR=2.090;95%CI:1.061-4.117) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/สูงกว่า (adj. OR=2.679 ; 95%CI:1.408-5.100) มีระยะเวลาหยุดงานเพื่อเลี้ยงบุตรหลังคลอดมากกว่า 90 วัน/ไม่ได้ทำงาน (adj. OR = 3.490;95%CI:1.708-7.132) มีประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (adj. OR=2.519;95%CI:1.251-5.070) มีทัศนคติเชิงบวก (adj. OR=2.481 ;95%CI: 1.301-4.734) มีอุปสรรคน้อยต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (adj. OR=3.974 ; 95% CI:2.040-7.740) และเข้าถึงบริการสาธารณสุขระดับมาก (adj. OR = 2.267; 95% CI :1.208-4.256)

ผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเชิงรุกในชุมชน ติดตาม และแก้ปัญหาในหญิงตั้งครรภ์ และหลังคลอด ทั้งรายกลุ่มและบุคคลอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว ลดอุปสรรค เรื่องน้ำนมไหลน้อย เต้านมคัดตึง หัวนมแตก วิธีบีบเก็บน้ำนม และควรสนับสนุนให้แม่มีระยะเวลาหยุดงานเพื่อเลี้ยงบุตรหลังคลอดจนถึง 6 เดือนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว / แบบจำลองการวางแผน โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพ

FACTORS INFLUENCING EXCLUSIVE BREASTFEEDING WITHIN A 6 MONTHS' PERIOD AMONG MOTHERS IN SOUTH CENTRAL REGION OF THAILAND

PATARAPORN CHUPRAPAN 5336175 PPH/M

M.Sc. (PUBLIC HEALTH) PROGRAM IN PUBLIC HEALTH NURSING

THESIS ADVISORY COMMITTEE: WEENA THIANGTHAM, Dr. P.H. (PUBLIC HEALTH NURSING), PANAN PICHAYAPINYO, Ph. D. (NURSING)

ABSTRACT

Breast milk has the most suitable nutritional value for newborns. Thailand has the lowest breastfeeding rate in Asia, ranking third in the world. This research was conducted as a cross-sectional study to explore the relationships of the predictable factors that influence 6 month old breastfeeding infants receiving nutrients exclusive from breastfeeding in south central region of Thailand. The Methodology for study is based on the conceptual of PRECEDE-PROCEED framework. A total of 380 mothers with young children aged 6 months to 1 year old, still breastfeeding and making visit to the well-baby clinic in the hospitals under the Ministry of Public Health, were selected through multistage sampling for the research samples. Self-responded questionnaires were employed to interview population samples. The relationships were analyzed with the Chi-square test. The predictable factors that influence 6 month old breastfeeding infants receiving nutrients exclusive from breastfeeding were analyzed by using Multiple Logistic Regression Analysis.

The findings revealed 15.8 percent of mother's exclusive breastfeeding their newborns for a complete 6 months (EBF), whereas 84.2 percent of mothers also exclusive breast feeders without completing 6 months period (non EBF). The results on predisposing factors and enabling factors indicated that age, educational level, duration for maternity leave, experiences, knowledge on breastfeeding, positive attitude, minor obstacles and high level of health service accessibility were related to exclusive breastfeeding for the entire 6 month period having statistical significance p -value ≤ 0.05 . However, there were no associations between the reinforcing factors and exclusive breastfeeding for the entire 6 months period. The findings on the predictable factors indicated items related to the exclusive breastfeeding for the entire 6 months mothers over 26 years old;(adj. OR = 2.090;95% CI:1.061-4.117) educational level of Secondary High School /or Higher ;(adj. OR = 2.679; 95% CI:1.408-5.100) actual maternity leave for child rearing over 90 days /not working; (adj. OR = 3.490; 95% CI:1.708-7.132) experience with breastfeeding; (adj. OR=2.519; 95% CI:1.251-5.070) positive attitudes; (adj. OR=2.481;95% CI:1.301-4.734) minor obstacle encountering only (adj. OR = 3.974; 95% CI:2.040-7.740), and high level of health accessibility (adj. OR= 2.267; 95% CI:1.208-4.256).

This research recommends enhancing health service in the community to included follow-up, finding solutions for pre-and post-birth delivery, embedding positive attitude toward exclusive breastfeeding, and reducing obstacles relating to problems with insufficient breast milk, engorged breasts, sore nipples and methods of breast milk expression. More concrete support is also needed to encourage exclusive breastfeeding for on entire 6 months period.

KEY WORDS: EXCLUSIVE BREASTFEEDING / PRECEDE PROCEED FRAMEWORK

186 pages